

Євгенія ВОРОНЮК

викладач кафедри міжнародних
економічних відносин та безпеки бізнесу
Харківського національного економічного університету
імені С. Кузнеця (Харків)
yevheniya.voronyuk@hneu.net

Карина САТУШЕВА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин та безпеки бізнесу
Харківського національного економічного університету
імені С. Кузнеця (Харків)
satusheva0605@ukr.net

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ – ЧИННИК СТРАТЕГІЧНИХ ЗМІН ВИЩОЇ ОСВІТИ?

Трактування терміну «освіта» як «процесу формування образу», демонструє його комплексність, яка криється в передачі цінностей та знань між поколіннями внаслідок чого формуються навички відтворення та сприйняття дійсності. Слід також зазначити, що в науковій думці, незважаючи на те, що навчання розуміється як складовий елемент освіти, все ж таки постає властивістю живих систем [1].

Штучний інтелект, або мовні моделі, які в теперішній час є доступними для більшості населення світу, роблять безперечний внесок в «процес формування образу», який є особливим і специфічним для кожного індивіда.

Дослідження «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» [2] та наслідків участі України в Спеціальному комітеті із штучного інтелекту при Раді Європи та Організації економічного співробітництва та розвитку з питань штучного інтелекту [3] дозволяє виділити основні пріоритети встановлені державою в рамках розвитку цієї сфери безпосередньо у вищій освіті: отримання здобувачами вищої освіти знань та навичок використання технологій штучного інтелекту з подальшою атестацією знань і вмінь вимогам використання штучного інтелекту; стимулювання наукових досліджень та розвитку міжнародного співробітництва в сфері штучного інтелекту; розробка освітніх програм з опануванням технологій штучного інтелекту.

Більшість дослідників зазначають, що використання технологій штучного інтелекту у вищій освіті спрямоване на удосконалення

підходів до передачі знань між викладачем та здобувачем вищої освіти за рахунок використання адаптивних заходів. Іншими словами, впровадження в освітній процес технологій за допомогою яких здійснюється індивідуальний аналіз відповідей здобувачів вищої освіти на поставленні завдання і відповідно до них ідентифікують індивідуальні потреби в знаннях та навичках необхідних для покращення розуміння наданого матеріалу. На це орієнтована велика кількість технологій штучного інтелекту: інструменти гейміфікації освітнього процесу; системи автоматизованого оцінювання, аналізу даних та відстеження прогресу; інструменти розробки персоналізованих навчальних планів; чат-боти і віртуальні наставники та асистенти [4].

Вищенаведене демонструє широкий спектр можливостей для викладачів, використання яких дозволяє знайти унікальний підхід для кожного здобувача вищої освіти, спрямований на удосконалення процесу «формування образу». Проте такі дослідження не враховують доступність технологій штучного інтелекту для здобувачів освіти. Ця теза відноситься до етапу виконання завдань здобувачами вищої освіти. Поширеність та доступність штучного інтелекту мають прямий вплив на «процес формування образу» або процес освіти. Розвиток інтернету та поява відкритих баз даних розширила можливості здобувачів вищої освіти в пошуку інформації, потім в її обробці, наступним кроком постала поширеність готових матеріалів – відповідей на завдань, курсових та інших робіт. В якості відповіді на це явища, держава та вищі навчальні заклади об'єдналися і прийняли нормативні документи щодо регулювання правових основ використання таких продуктів. В свою чергу ІТ-спільнота надала світу програми перевірки текстів на унікальність. Проте за цей час доступність інформації в мережі інтернет змінила ставлення здобувачів вищої освіти до цінності особистих знань та навичок.

Доступність технологій штучного інтелекту ще більше нівелює значення та цінність індивідуальних знань та змінює розуміння і підхід до «процесу формування образу». Одним з найбільш доступних та поширених інструментів штучного інтелекту в теперішній час є ChatGPT (рис. 1).

Дослідження від Business Insider, проведеного в 2024 році демонструє, що окрім іншого, 18 % здобувачів освіти використовують ChatGPT для допомоги при використанні домашніх завдань [6].

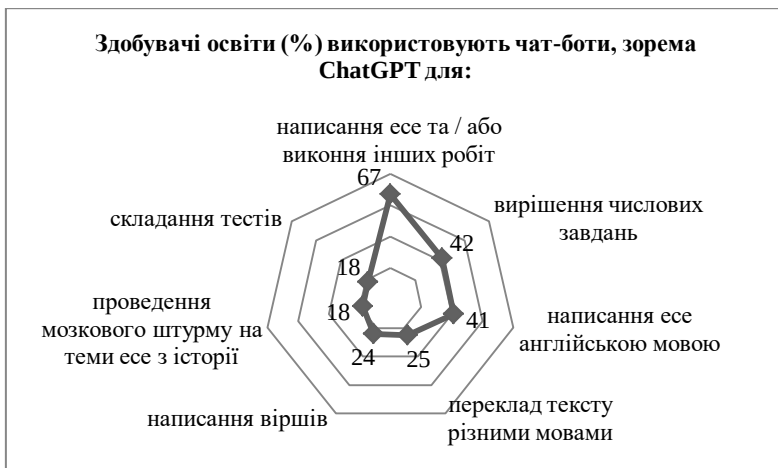

Рисунок 1 – Результати опитування здобувачів середньої освіти щодо використання інструментів штучного інтелекту в процесі навчання
Джерело: [5]

Вищенаведене демонструє розуміння штучного інтелекту та його можливостей здобувачами освіти, яке зводиться до полегшення процесу виконання домашніх завдань, що в свою чергу призводить до зниження рівня індивідуальних знань.

Команда OpenAI вже анонсувала вихід інструменти, який буде генерувати спеціальний «водяний знак» в тексті, який буде недоступний людським очам але програми зможуть розпізнавати за його допомогою що текст був написаний штучний інтелектом.

Звісно, що розвиток технологій буде і далі поглиблювати і покращувати якість мовних моделей, проте постає суттєве питання щодо того, яку роль в цьому процесі буде відведено вищим навчальним закладам? Це запитання особливо актуальне для українського освітнього середовища. Дослідження державної концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, в розрізі пріоритетів вищої освіти, продемонструвало, що пріоритетом є стратегічна зміна основ вищої освіти із «формування образу» до «формування навичок використання штучного інтелекту в різних сферах».

Література:

1. Shatalovych, O., Shatalovych, I. The concepts of teaching, upbringing, education and the question of their correlation. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2024. Вип. 16. № 1. С. 66–73. DOI: <https://doi.org/10.15421/352420>

2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р : станом на 29 груд. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text>
3. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 12.05.2021 № 438-р : станом на 25 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-p#Text>
4. Топузов О., Алексеева С. Можливості використання штучного інтелекту в освітньому процесі закладів середньої освіти в умовах воєнного стану. *Український Педагогічний журнал*. Вип. 1. С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-5-11>
5. Artificial intelligence in Education. Schools Technology and Assessment from RM Technology. URL: <https://www.rm.com/news/2023/artificial-intelligence-in-education>
6. Notopoulos K. Yup, AI is basically just a homework-cheating machine. *Business Insider*. URL: https://www.businessinsider.com/ai-chatgpt-homework-cheating-machine-sam-altman-openai-2024-8?utm_source=chatgpt.com